

קית, ולהוציא המלל, שזורים בו כל יסודות התיאטרון: בימוי, מישחק, תיאור, רה, תלבושות ואיפור. לרוסים מסורת בלט עשירה, והיא מקור לגאווה לאומית. הבולשווי במוסקוה היה לשם דבר בעולם כולו. האמנות הסובייטית תואמת את השפת-העולם החברתית המקובלת בברית המועצות, ועבודת-הצוות הנפלאה בהצגת הבלט מתקשרת עם תפיסה זו, אם כי בתיאור מרשים הציירים לעצמם יתר חרות ודימיון. לעתים קרובות אין התיאור אורות משקפות את העולם החומרי, ויש בהן יחסי-צבעים המשקפים את הראייה הפרטית של האמן, כמקובל בציור המודרני.

אין חיילילה

ב לילה, אחרי התיאטרון ואחרי פגישת נוספת עם פעילי-העליה, אני מביט לחפש את חיילילה של לנינגרד, ואלה כימעט ואינם קיימים. פה ושם, בתימלון, מצויים בארים לתיירים. יושב בת בו מעין מארחות סובייטיות, המונות למשקה עליידי תיירים, שמטבע זר בארנקם. אני שואל איפה התושבים המרומיים, ומסבירים לי שהבילוי בברית המועצות הוא ביתי. ואין שיכורים? ודאי שיש, אבל כדי להשתכר, לא מוכרחים לשתות בבארים.

בתיאקפה בברית המועצות הם מעטים, אם כי לאחרונה ניכרת מגמה לפתחם. ביעקר באזורים חדשים. בבתי-הקפה ניתן להאזין למוסיקה מערבית, לאכול בחורף גלידת-וניל נהדרת, ולשתות פונש קר. כשביקשתי פונש הם הסתכלו עלי בפלילה. מרבית היושבים בבתי-הקפה הם צעירים, בעיקר סטודנטים הלוושים גינס ומרכלים על חבריהם. כמקובל בכל העולם, האם הטיפים מקובלים בברית-המועצות? בניו-יורק הטיפים הוא מרכיב חשוב בשכרו

לרשום את התרשומות, מבלי לפגוע ברגשות המתפללים. הסידור שניתן לי כתוב עברית, והחזון מאריך ומסלסל בקולו. אני חוזר לכותל-המזרח ומשוחח בלחש עם אחד הסירובניקים, שבא לברקניו. אני מצייץ בפניו כי לפי הרגשתי קיים שיפור ניכר ביחס השילטונות הסובייטים למבקשים היתרי-היציאה, אם כי לפי הערכתי לעולם לא יסירו השילטונות את כל ההגבלות.

הסיכון, אפילו הקלוש, שבאיי-קבלת ההיתר מאלץ את המהגר הפוטנציאלי לנהוג בזהירות מירבית, משום שעם הגשת הבקשה, או מיד לאחריה, עליו להתפטר ממקום העבודה, ומה יקרה אם ההיתר לא יינתן?

אילו היו השילטונות הסובייטים מסליקים את כל המחסומים, ניתן להניח בודאי את גמורה שמיספר היוצאים היה גדול יותר, אבל החברה הסובייטית, המשקיעה הרבה בחינוך אורחיה, מעוניינת להפיק מהם תועלת למען המטרה הכוללת, ולא להתיר להם לזנוח.

אני מספר לפעיל העליה שגם אצלנו מתייחסים בשלילה אל היורדים, וזכות-ההגירה — שבעיני היא זכות-יסוד — אינה נתפסת ככזו אפילו בישראל.

אחרי-הצהריים פגישה מסכמת. שיחה פוליטית, חלוקת מתנות. אנחנו מקבלים מזכרות ומחלקים מטעם המישלחת מתנה למארחים. אני מגיש לפרופסור מלינין, סגן יו"ר ועד-השלום בלנינגרד, וסגן הרקטור של אוניברסיטת לנינגרד, ספר של לובה אליאב, הנושא את השם שלום.

סיוור בלנינגרד

חברי המישלחת בכיכר המרכזית — ח"כ נפתלי פדר מופס, אברהם מלמד המופס, ח"כ תופיק ממיפלגת-העבודה ועוזי בורשטיין מרק"ח. אמנון זיכרונ' צילם. בין חברי המישלחת הישראלית: המלווים הסובייטיים לביקור זה.

הערב במטוס אנו מקבלים ביצים קשות ולהם שחור.

הדיילות במטוס אינן צעירות וחטובות, אלא נשים שמנות בשנות ה-40' שלהן, שלבושן אינו אופנתי.

מדוע ניתן להנהיג לבוש אופנתי בקווי-התעופה הבינלאומיים, ולא להנהיגו בקווי-התעופה הפנים-ארציים?

אפשר שיחסי השלילי אל האשה הסובייטית אינו מוצדק. אחרי הכל, עבודת האשה מקובלת בברית-המועצות, ונוסף על עבודתה מחוץ לבית מנהלת האשה גם ממשק-ביתה. כדי לרכוש את מיצי רכיהמזון הבסיסיים היא צריכה להיטלטל אחרי יום-עבודה מפרך בכמה חנויות, מפני שאין בנמצא סופרמרקט לרכישת כל המוצרים. בכל חנות ממתנים בתורים לרכישת המוצרים הבסיסיים, ואולי בגלל

המאמצים הללו קשה לאשה הסובייטית לטפח את עצמה.

הרבה מהנשים נעזרות אומנם בסבתות, הפורשות לגימלאות בגיל 55, לאחר 20 שנות-יחוק במקום-העבודה, אלא שהסבתות עוזרות בעיקר בגידול הנכדים, ואולי בנקיטת הדירה. אלא שכאן אין להשקיע עבודה רבה, מפני שהדירות קטנות, ולי עיתים מחלקות מישפחות אחדות מיטבח ושירותים משותפים. אולי ביגלה קשיים אובייקטיביים אלה נישאת האשה הסובייטית בגיל מתסדם למדי, או לפחות יולדת לראשונה בסוף שנות ה-20' שלה, ושיעור-הילודה נמוך, ילד אחד או שניים למישי-פחה.

אחרי טיסה של שעה וחצי, נוחתים במלחמת-העופה של מינסק.

מינסק היא עיר-הבירה של הרפובליקה הסובייטית בייורוסיה (רוסיה הלבנה). גם כאן, קבלת-הפנים במלחמת-העופה, כשי מקבלי-הפנים הם מנכבדי הרפובליקה, הילולות שבו משכנים אותנו הוא מלון מפוי-אר, בסיגנון מערבי מודרני.

אפשר לבקר בקולחוזים סובייטיים, מפני שהם מפגרים ואין בהם השפעת המאפיין את החוות החקלאיות הגדולות שברחבי ארץ-צורת-הברית. לא נתקלנו בכל קושי כזה, ואין להתבייש בתנאי-החיים בקולחוזים. את פנינו מקבל יושבי-ראש הקולחוז ויושי-שבראש ועד-העובדים, וכן נציגי האירגון-נים הציבוריים המקומיים. הגברים לובשים חליפות כהות, עונבים עניבות. לרשות הקולחוז שטח אדמה של כ-75 אלף דונם, והוא מאגד כ-20 יישובים, שבו אלף מישפחות, ומועסקים במיגרתו כאלף עובדים. אנחנו מקבלים נתונים על התנובה ורווחי הקולחוז. השכר הממוצע הוא כמקובל במשק הסובייטי, אלא שלחברי הקולחוז אפשרות להפיק רווחים נוספים משטחיה-האדמה ה"פרטיים" העומדים לרשות כל מישפחה, בגודל של כחמישה דונם למישפחה.

כ-600 מתושבי הקולחוז הגיעו לגיל הפנסיה, והם מקבלים גימלה ממשלתית. הקולחוז גאה בשירותים הסוציאליים ש-הוא מעניק לחבריו. יש בקולחוז בית-

זר במוסקוה

חברי המישלחת (אברהם מלמד, נפתלי פדר, יוסי שריד, דורית שריד ועוזי בורשטיין) נושאים זר גדול של פרחים אל המוזיאון של לנין, אבי המהפכה, שגופת סטאלין הוצאה ממנו בשעתו.

26 בנובמבר

מינסק היא עיר עתיקת-יומין, שבמהלך ההיסטוריה שלה נהרסה ונבנתה מחדש שמונה פעמים. הנאצים השמידוה כליל, ותושבי המקום גאים על השלילתו לבנוי-תה מחדש. ומאחר שניבנתה מחדש היא אחת הערים היפות ביותר בברית-המועצות.

איגוד-עובדים במושב

כ שליש מתושבי הרפובליקה, שליש מהמיליונים, נהרגו במהלך מלחמת-העולם השנייה, ותושבי מינסק הנציחו את זיכרם. אנחנו מבקרים במוסיאון להנצחת זכר הנספים, ונוסעים לכפר שהושמד כליל במהלך המלחמה.

כערב שוב ביקור בתיאטרון, בהצגת הבלט "ברית העולם". לפני ההצגה אנו משוחחים עם מנהל התיאטרון. בתיאטרון המקומי מועסקים כ-600 איש, ומובן שהתיאטרון, בדומה לכל התיאטרונים האחרים בברית-המועצות, מסובסד על-ידי מדינה.

27 בנובמבר

ביקור בקולחוז. חלק ניכר מתושביה של ארץ-הסובייטים עוסק בחקלאות. עם הקמת ברית-המועצות אוחדו משקיהם של האכרים, והוקמו משקים שיתופיים גדולים, הנקראים קולחוזים. הקולחוז אינו מורכב מיישוב אחד, הוא מאגד בתוכו כמה יישובים סמוכים, והי-תיכנון הוא משותף לכל היישובים. מאז ומתמיד טענה העיתונות המערבית כי אי-

ספר תיכון, ששה בתי-ספר יסודיים, גן-ילדים, מעון-ילדים שבו מתגוררים הילדים במרבית ימי-השבוע. בברית-המועצות עובדים 5 ימים בשבוע, גם בחקלאות ניסו לעבור לכך, אבל עד כה טרם הצליחו.

גם בקולחוז קיימות מיכסות-ייצור ו-תוכניות-חומש, וכל חברי הקולחוז חברים באיגודים מיקצועיים. רבים מבני-הקולחוז חוז משייכים בלימודים באוניברסיטות. לקולחוז מרכז-בריאות משלו, המכיל 50 מיטות. רווחי הקולחוז נכנסים לקופת המדינה, המחליטה, בשיתוף עם ראשי הקולחוז, כיצד לחזור ולהשקיעם. אנו מבקרים בבית הנמצא בתהליך בנייה, קוטג' שאינו נוסף ברמתו מאותם המקובלים ביישובים הישראליים האמידים.

שיחה על

"העולם הזה"

ב סיום הביקור נערכת לכבודנו הצגה מרשימה של ילדים בגיל רך, ה-מעוררת התרגשות עזה אצל כולנו, ושוב אנחנו מודעים לאמץ החינוכי הרב ש-משקיעה החברה הסובייטית בילדיה. בצעריים — ביקור בעיריית מינסק, שיחה עם ראש-העיר, העומד למעשה בראש הממשל האזורי, וחברי הנהלת העירייה. הם מעלים לפנינו תוכניות-פיתוח, אלה צמודות לתוכנית-החומש. רווחי המפעלים מועברים לממשלה, והמיפעלים אף נושאים בעול המסים הממשלתיים. הממשלה מצידה מממנת את תקציב העירייה. אנחנו מתרשמים מיעילותו של ראש-הממשלה (המטו בשמוד 40)